

Rendszerváltások kortársa és kutatója

Tanulmánykötet
Izsák Lajos
70. születésnapjára

Budapest, 2013

Szabadítás vagy szabadulás?

Mindszenty József bíboros útja Felsőpetényből Budára
(1956. október 30–31.)

Magyarország életfogytiglani fegyházbüntetésre ítélt primása a forradalom első, mámorító napjaiban a kettős szögesdróttal bekerített felsőpetényi kastélyparkban róttá egyhangú rabsétáit. Újságot nem kapott, rádiót nem hallgathatott. A forradalmi hullám csak október 28-án érte el a nógrádi falut. Aznap helyi és környékbeli falusi emberek 200–250 fős csoportja vonult az Almássy-kastélyhoz, oda, ahol Mindszenty Józsefet őrizték. Kérték a bíboros kiadását, de egyórás vitatkozás után végül eredménytelenül távoztak.

A történetek hatására az ÁVH-s őrség parancsnoka, Németh Hugó őrnagy úgy vélte, összetűzés esetén nem tudja garantálni a rábízott fogoly testi épségét, és a „csöcseléktől” védve biztonságba akarta helyezni Mindszentyt, és természetesen saját magát is.¹ A bíboros azonban nem volt hajlandó elhagyni Felsőpetényt, attól tartott, hogy kihasználják vagy vállalhatatlanra kényszerítik. „Kijelentette, senki kenyerét nem vette el, senki vérért nem ontotta, ezért félelem nélkül néz szembe a csöcseléknek nevezettekkel. Ekkor két tagbaszakadt ÁVH-s őr erőszakot alkalmazott a bíborossal szemben. Miközben sikertelenül megpróbálták kivezetni őt a szobából, elszakították a reverendáját (a bíboros megjegyezte, hogy ő maga is meglepődött a saját erején)” – foglalta össze az eseményeket a bíboros elbeszélése alapján pár hónappal később az amerikai követ.² Az őrség ezután – ahogy erre a Belügyminisztériumtól is utasítást kapott – békén hagyta a bíborost.³

Másnap, október 29-én délután egy szovjet páncélauton, Nagy Imre miniszterelnök megbízását igazoló hivatalos papírokkal felszerelve, Felsőpeténybe érkezett Horváth János, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke. Horváth elmondta a bíborosnak, hogy egy biztonságosabb helyre kívánják szállítani. S bár többször is megpróbált hatni a bíborosra, ajánlata, hogy Mindszenty politikai rehabilitáció nélkül, csak úgy „lelépjen”, még ha az édesanyjához vagy

1 Budapest Főváros Levéltára (= BFL) XXV. 4. f. Fővárosi Bíróság (= FB) TŰK, 1958. 8017/VIII. 414. doboz. 7255.

2 National Archives and Records Administration Record Group 84. Foreign Service Posts of the Department of State. Hungary Budapest (= NARA RG 84 FSODSH), Subject Files Relating to Cardinal Mindszenty 1956–1972, Box 1. Mindszenty–Classified 1956–June 1957. 570.3 Religion. Wailes követ jelentése, Budapest. 1957. január 28.

3 TYEKVICSKA 1994: 42.

esetleg a Hittudományi Akadémiára mehetne is, az adott politikai helyzetben már nem volt tárgyalási alap. Horváth szerint Mindszenty teljes személyi szabadságának biztosítását és primási méltóságába történő visszahelyezését kötötte ki.⁴ Kettejük szóváltása ennél indulatosabb lehetett, mert Mindszenty állítólag e szavakkal válaszolt: „Amíg te a ló hátán ülsz, én pedig annak patái alatt vagyok, addig nem fogok megegyezésre törekedni. Csak akkor fogom elhagyni ezt a helyet, ha vagy Esztergomba, vagy pedig a budai bíborosi palotába megyek.”⁵ A lényeg ugyanaz: vagy szabad emberként akart távozni, vagy sehogy. Ha ennél kevesebbre bólint rá és elfogadja a kegyet, azzal a kormány reputációját erősítette volna. S mivel a kormány nem rehabilitációt és nem visszatérést, hanem csupán egy félrevonulásra alkalmas távozást kínált fel neki, ez megmagyarázza a bíboros Nagy Imrével szembeni bizalmatlanságát is.

A bíboros emlékiratai szerint a küldönc Horváthot magyar katonai egyenruhába öltöztött szovjet páncélos katonák kísérték, akiket azonban ő maga soha nem látott, csak hallott róluk.⁶ Ezért is hihette, hogy a látogatás provokáció, és valójában szovjet katonák kezére adnák őt. Horváth és kíséreiinek jelenléte a falubeliek körében is nyugtalanságot váltott ki, és még a tárgyalás alatt egy újabb tüntető csoport vonult a kastélyhoz. Közülük ötven meggyőződhetek a bíboros testi épségéről, akiknek Horváth megígérte: ha megkapja a kormány utasítását, azonnal szabadon engedi Mindszentyt.⁷ Ám mivel később sem sikerült kompetens kormánytaggal beszélnie, és a bíborost sem tudta rábírní a távozásra, október 30-án késő délután dolgavégezetlenül visszaindult a fővárosba. Az őrseg parancsnoka még felvetette neki, hogy utasítás híján ugyan, de engedje szabadon Mindszentyt, ám ő saját hatáskörben nem mert cselekedni.

A visszaúton – Újpest egyik kereszteződésében – helybeliek tartóztatták fel rabszállítóra emlékeztető autóját, és abban politikai foglyokat kerestek. Négy fegyveres forradalmár – a csoportosulást balesetnek gondolva – odasietett, és a gépkocsi hátsó részében megbújt riadt embereket – Horváthot és két egyenruhás államvédelmist – az újpesti forradalmi bizottság vezetőihez vitte azzal, hogy az elfogottak „valami Mindszenty” kiszabadítását emlegették.⁸ A jelző árulkodó: a derék forradalmárok közül egyesek az első pillanatban nemhogy Horváth János mibenlétével nem voltak tisztában, de még azt sem tudták, ki is az a Mindszenty József... Horváth kihallgatásakor is eleinte jobban foglalkoztatta őket, hogy mit tud és árulhat el a Köztársaság téri pártház titkos pincelejárataról. Ám gyorsan „kapcsoltak”, Mindszentyt ki kell szabadítani, mert az – ahogy egyikük fogalmazott – „világpolitikai esemény” lenne, és „az újpestieknek ezt nem szabad a kezükből kiengedni”.⁹

4 BFL XXV. 4. f. FB TŰK, 1958. 8017/VIII. 414. doboz, 7255.

5 NARA RG 84 FSODSH Subject Files Relating to Cardinal Mindszenty 1956–1972, Box 1. Mindszenty–Classified 1956–June 1957. 570.3 Religion. Wailes követ távirata az amerikai Külügyminisztériumnak. Budapest. 1957. január 28.

6 Uo. és MINDSZENTY 1989: 414–416.

7 TYEKVICSKA 1994: 43.

8 Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (= ÁBTL) 3.1.9. V–142.947/3. 215. Csehi Károly kihallgatása, Budapest. 1957. június 7.

9 BFL XXV. 4. f. FB TŰK, 1958.8017/III. 409. doboz, 3432. Szabó Lajos tanú kihallgatása, Budapest. 1956. december 21.; Uo. 8017/VI. 412. doboz, 6143. Horváth János tanú kihallgatása, Budapest. 1957. augusztus 30.

A terv szerint Mindszentyt egyből Újpestre hozták volna, hogy ott beszédet tartson a lakosságnak, és ezzel emelje a forradalmárok tekintélyét. Mivel az ÁEH elfogott elnöke mind-egyik szereplőt ismerte, kézenfekvőnek tűnt, hogy ő tárgyaljon az ÁVH-s őrséggel, és ő szervezze meg a forradalmárok és a bíboros találkozását. Horváth – egyfajta önkéntes túszként, tán maga sem tudva igazán, mit kezdjen a helyzettel – vállalkozott a feladatra.¹⁰ Kósa Pál az ellene lefolytatott tárgyaláson – enyhébb elbírálást remélve – azzal védekezett, hogy így próbálták volna a bíborost elszigetelni az eseményektől. „S ha Mindszentyt (sic!) sikerül Újpesten tartani, nem fog beavatkozni az országos politikába.”¹¹

Némi időbe telt, amíg összehozták a csapatot. Végül 1956. október 30-án, késő este indult el Újpestről Felsőpeténybe 16 fegyveres önkéntes egy teherautón: az Újpesti Nemzeti Bizottság hét tagja és Horváth János ÁEH-elnök. A megyeri úti folyamórlaktanyánál csatlakozott hozzájuk két harckocsi és két tiszt. Az utat egyre harciasabb hangulatban tették meg, az egyik tiszt csitította le a felkelőket, nehogy értelmetlen vakmerőséggel megtámadják a velük szembe jövő szovjet harckocsioszlopot.¹² A konvoj Vác fölött, az éjszakai sötétben találkozott Kovács Vince váci püspöki helynökkel, tőle tudták meg, hogy Mindszenty már nem Felsőpetényben, hanem a rétsági laktanyában tartózkodik.

Az újpestiek tehát elkéstek, de nem fordultak vissza. De mi is történt azalatt, amíg ők oda-értek? Az Egyházügyi Hivatal elnökének aznap délutáni távozása után a magára maradt felsőpetényi ÁVH-s őrség – furcsa egy fordulat – meglepte azt, amit Horváth nem mert: saját kebeléből forradalmi bizottságot választott, és közös döntéssel megszüntette a bíboros őrzését. Az őrség lépését inkább a félelem, mint az igazságérzet diktálta. A részleteket Tóth János plébános, a bíboros felsőpetényi titkára mesélte el a Szabad Magyar Rádióknak adott interjújában: „az esti órákban a fogoly főpap elé odalépett az államvédelmi őrség parancsnoka és bejelentette, hogy a hercegprímás fogva tartását törvénytelennek és indokolatlannak tartja”.¹³ A döntést Németh Hugó parancsnok a falu tanácselnökével is közölte intézkedést kérve. Csak ezután érkezett a helyszínre a rétsági páncélos tiszthelyettes kiképző ezred különítménye, és vitte magával Mindszentyt a laktanya biztonságába.

Maga Mindszenty is ezzel egybecsengően adta elő a történeteket a budapesti olasz követének, aki 1957-ben az elsőként meglátogathatta őt az amerikai követségen. A bíboros felháborodott a kádári propaganda állításán, miszerint ő arra használta volna ki a felkelést, hogy kivonja magát a reá kirótt életfogytiglani büntetés alól. Ezt cáfolandó mesélte el, hogy az államvédelem helyi képviselője tette az első kezdeményezést kiszabadulása érdekében: félt a parasztok megtorlásától, ezért inkább maga hozott létre felkelőbizottságot.¹⁴ Ugyanezt jelentette

10 ÁBTL 3.1.9. V–142.947/3. 248–249. Szabó Lajos kihallgatása, Budapest. 1956. december 21.

11 BFL XXV. 4. f. FB TÜK, 1958. év, 8017/VIII. 414. doboz, 7256.

12 ÁBTL 3.1.9. V–142.947 101. Feljegyzés Mindszenty Budapestre való felhozataláról. Országgyűlési Gyűlési Százados, 1956. (sic!) január 1. – BFL XXV. 4. f. FB TÜK, 1958. év, 8017/VIII. 414. doboz, 7332.

13 A magyar forradalom és szabadságharc a hazai rádióadások tükrében. Október 23. – november 9. San Francisco, é. n. 208. (1956. október 31-i adás.)

14 Archives du Ministère des Affaires étrangères Série: Europe, 1956–1960, sous-série: Hongrie, dossier: 101 (= AMAE E/H 101) Questions religieuses, janvier 1956–juin 1957. 221–222. Jean Paul-Boncour követ 676–678. távirata. Budapest. 1957. április 19.

az amerikai követség is: „a bíborost valójában először az ÁVH Felsőpetényben állomásozó személyzetéből megalakult bizottság bocsátotta szabadon”, és a bíboros emlékiratai is ezt örökítették meg.¹⁵

Nem tudjuk, hogy a rétsági páncélos ezredben pontosan ki és kitől kapott tájékoztatást a felsőpetényi helyzetről. Már október 30. előtt is hírek keringtek a bíboros egyébként szigorúan titkolt hollétéről, s lehet, hogy egyesek férfias kiszabadítási terveket is szövögettek. Érdemi lépés viszont október 30. késő estéig nem történt. Visszaemlékezései szerint Kristóf Béla, Vác forradalom alatti polgármestere telefonált október 30-án este 10 óra körül Rétságra azzal, hogy Mindszentyt Felsőpetényben őrzik. Erről ott már bizonyosan tudtak, mert addigra a felsőpetényi községi nemzetőrség parancsnoka is telefonált, hogy Mindszenty őrizetlenül és védtelenül maradt. Kérte, hogy a bíborost biztonsága érdekében szállítsák át Rétságra. A biztonsági szempontokra tehát többen is hivatkoztak.

Igen valószínű, hogy a rétsági laktanya parancsnoka, Garami Lajos ezredes kért és kapott engedélyt arra, hogy Mindszentyt Felsőpetényből Rétságra szállítsák, bár voltak, akik úgy tudták, hogy Pálinkás (Pallavicini) Antal őrnagy, az alakulat forradalmi katonai tanácsának frissen megválasztott elnöke intézkedett. Mindszenty emlékirataiban az szerepel, hogy személyesen Pálinkás-Pallavicini őrnagy szabadította ki. Ám ebben tévedett, holott az események után pár hónappal még ő maga is tisztában volt a részletekkel. Amikor 1957 nagycsütörtökén diplomatákkal beszélgethetett, azt is elmondta, hogy „csak úgy volt hajlandó elhagyni internálásának helyét, ha magával viheti személyes irattárát, különösen visszaemlékezéseinek néhányszáz oldalát. Az orosz hadsereg azonban igénybe vette az ország egyetlen teherautóját. Emiatt késlekedett a fővárosba indulással. A honvédség volt az első, amely megszerezte számára az általa megkívánt közlekedési eszközt, de ezzel egy időben más szervezetek, nevezetesen csepeli munkáscsoportok is jöttek az ő kiszabadítására. Mese tehát, hogy kiszabadulását Pallavicinek, a reakciós katonatisztnak tulajdonítják” – foglalta össze a bíboros szavait a francia diplomata.¹⁶

Bizonyosra vehetjük tehát, hogy Pálinkás őrnagy nem tartott a négy önként jelentkezővel (Stift Róbert, Vajtai Gyula, Tóth József főhadnagyokkal és Galajda Béla hadnaggyal), vallo-mása szerint az egységet sem ő küldte, csupán sietős elköszönésüket látta. Bárkitől is eredt a parancs, az egység a feladatot egyetlen puskalövés nélkül végrehajtotta.¹⁷ Az emlékezet csalfaságát a *Magyar Szabadság* című lap 1956. november 1-jei száma megmagyarázza: Pálinkás (Pallavicini) Antalra hivatkozva aznap egy cikk jelent meg Mindszenty József „kiszabadításának hiteles történetéről”. A legendateremtő írás szerint 1956. október 30-án a késő esti órákban a rétsági honvédtisztek „rövid tűzharcban” elkergették a bíborost őrző államvédelmistákat.¹⁸ Arra

15 NARA RG 84 FSODSH, Subject Files Relating to Cardinal Mindszenty 1956–1972, Box 1. Mindszenty–Classified 1956–June 1957. 570.3 Religion. Wailes követ jelentése, Budapest. 1957. január 28.; MINDSZENTY 1989: 416–417.

16 AMAE E/H 101 Questions religieuses, janvier 1956–juin 1957. 222.

17 Egyes sajtóhírek tévesen tűzharcról írtak. A szemtanúk egybehangzón az akció békés lefolyásáról számoltak be: ÁBTL 3.1.9. V–142.947 101. Feljegyzés Mindszenty Budapestre való felhozataláról; Hadtörténelmi Levéltár Budapesti Katonai Bíróság 014/1959.

18 Kocsis T. (1956): Mindszenty József hercegprímás kiszabadításának hiteles története. *Magyar Szabadság*, I. 2. november 1.

is akadt példa, hogy az újpestiek egyike fényképeket mutogatott társainak Mindszentyről és legyilkolt emberekről, akik „... az ő kijelentése szerint Mindszentyt őrizték, és akiket ők gyilkoltak meg”.¹⁹ Az újságcikk bekerült a Pálinkás-per aktái közé is, holott valójában senkinek sem esett bántódása, a felakasztott ávosok fotója nem Felsőpetényben készült, és Mindszentyt sem kellett kiszabadítani, mert már szabad volt, amikor 30-án este érte jött a négyfős rétsági tiszti alakulat, hogy a laktanyába szállítsák.²⁰

A hercegprímás először bizalmatlanul fogadta a vacsoraidőben érkezett tiszteket, attól félt, hogy ki akarják végezni; a helyzet tisztázása után viszont, valamikor este tíz óra körül, önként velük tartott. Pálinkás Antal őrnagy csak itt, a rétsági laktanyában köszöntötte először. Mindszenty még itt is fogadta a láthatására újonnan érkezőket, és csak hajnalban tért nyugovóra néhány órányi alvásra. Ezalatt néhány rétsági tiszt visszatért Felsőpeténybe az ott maradt államvédelmisekért.

A Mindszenty kiszabadítására irányuló törekvések a rétsági honvédségi laktanyában futottak össze. Az újpestiek is itt éjszakáztak, és hajnalban csatlakoztak a bíborost a fővárosba kísérő konvojhoz. Mindszenty ugyanis nem székhelyére, hanem a budai Várban lévő palotájába készült. Az úti cél megválasztásával leplezetlenül üzenete: az egyházkormányzati feladatok mellett figyelmet kíván szentelni a primási tisztségéből eredő közjogi-politikai feladatainak is. Az újpestiek kárpótlására egy személyes levelet küldött, amit az őt hiába váró tömeg előtt felolvastak: „Kedves Újpesti Hívek! Értesülök, hogy hazautazásomat mily szeretettel és ragaszkodással nagy tömegben vártátok. Az éjszaka zaklatottságában nem került elintézésre és megbeszélésre némely részlet. A követséget megáldottam. [...] Legyetek hűek Egyházatokhoz és magyar hazátokhoz és szintén rab főpásztorotokhoz.

Buda, 1956. október 31. +Mindszenty József bíboros, hercegprímás.”²¹

A Mindszentyt Rétságról Budapestre felszállító egység parancsnoka Pálinkás (Pallavicini) Antal lett. A három harckocsiból, egy rohamlövegéből, két katonai tehergépkocsiból és két Po-beda gépkocsiból álló menet október 31-én reggel 6 órakor indult el a fővárosba. Az első autóban az újpesti csoport vezetői, a másodikban a bíboros, Tóth János plébános, Pálinkás-Pallavicini őrnagy és egy rétsági főhadnagy ültek. A hír gyorsabb volt, mint a járművek, a rétsági forradalmi tanács telefonon értesítette az útba eső településeket. Mindszenty valóságos diadalmenetben haladt Budapest felé. Olyan apró kellemetlenségeket észre sem vett, mint hogy a felforrrt hűtővíz miatt hol a két hátsó, hol az első harckocsi maradt le, hiszen idővel beérték a településeken lassítva áthaladó csapatot. „Az úton mindenütt láttuk, hogy virág volt elhintve, és mondták az emberek, hogy erre ment el Mindszenty” – idézte fel a fogadtatás hangulatát az egyik lemaradt kísérő.²² A fővárosban viszont, legalábbis a Mindszentyt kísérő egyik tiszt szerint, nem tudtak

19 ÁBTL 3.1.9. V–142.947/3. 117. Bertalan Miklós tanú kihallgatása, Budapest. 1957. július 29.; BFL XXV. 4 f. FB TÜK, 1958. 8017/VI. 412. doboz, 5554. Tóth Gábor gyanúsított kihallgatása, Budapest. 1957. augusztus 5.

20 A történetek első feldolgozására lásd BURILLÁK 1989: 60–61.

21 BFL XXV. 4. f. FB TÜK, 1958. év, 8017/VII. 413. doboz, 6208. Mindszenty József üzenete az újpestiekhez.

22 ÁBTL 3.1.9. V–142.947/1. 205. Vanyek Antal kihallgatása, 1957. június 6.

Mindszenty érkezéséről, s csak akkor eszméltek, amikor a kíséretben lévő újppestiek a Moszkva tértől a Várba felfelé menet hangosan kiabálták, hogy „hozzuk Mindszentyt”. Megérkezésükkor az Úri utcában csupán 20–30 fős csoport verődött össze.²³ A feladat sikeres teljesítéséről Pálinkás őrnagy személyesen jelentett Tildy Zoltánnak. Pálinkás ezután visszatért Rétságára, de előbb Mátravölgyi Károly százados vezetése alatt egy 15 fős alakulatot hagyott Mindszenty őrzésére. Mindezért életével fizetett: 1957. december 10-én, alig harmincöt évesen kivégezték.

A bíboros megérkezése utáni fél órán belül minden hihetetlenül felgyorsult.²⁴ „Jöttek a különböző nyugati követségek beosztottjai, az ekkor már Budapesten tartózkodó nyugati újságírók tömegei, valamint a környékbeli kis-nagy és segédpapok prosciói” – jegyezte fel a szemtanú, hozzátéve: „jellemző a papokra, hogy már az első pillanatot felhasználták arra, hogy egymásra feljelentő és kompromittáló jelentéseket írkáljanak... Jellemző továbbá, hogy [Mindszenty] itt Budapesten sem fogadta a békepapokat, akik orrlógatva távoztak.”²⁵

XII. Pius pápa táviratban üdvözölte bíborosát; az övéen kívül aznap délig még több mint kétezer-egyszáz távirat érkezett a világ minden szegletéből.²⁶ Az aznapi rádióadások apróbb eltérésekkel, túlzásoktól sem mentesen, részletesen beszámoltak a történetekről. Mindszenty visszanyert szabadsága bekerült a nemzetközi sajtó hírei közé. Az Egyesült Államok Nemzetbiztonsági Tanácsában John Forster Dulles külügyminiszter Mindszentyt egyenes, Magyarország irányítására alkalmas, integráló erejű vezetőnek nevezte.²⁷

Ugyanezen a napon délelőtt Nagy Imre miniszterelnök és kormányának tagjai foglalkoztak Mindszenty József helyzetével. Mivel számoltak azzal, hogy a szabadságát visszanyert hercegprímás egyházkerületi funkciói mellett ismét közéleti-politikai szerepet akar betölteni, ezért úgy döntöttek, hogy Tildy Zoltán államminiszter próbálja rábírní: nyilatkozatban támogassa a rend helyreállítását és a Nagy Imre-kormányt. Miután kiderült, hogy Mindszentyt még nem is rehabilitálták, némi vita után gyorsan sort kerítettek rá (nem utolsósorban azért is, hogy elnyerjék a főpap lojalitását „a népi demokrácia iránt”).²⁸ Utólag Mindszenty úgy értesült, hogy ezen a kormányülésen Kádár János is egyetértett szabadon bocsátásával, és Münnich Ferenc belügyminiszter sem tett ellenvetést.²⁹ Mindszentyt nem a kormány hozta ki fogságából, csak utólag jóváhagyta kiszabadulását, ám a forradalom sodrásában nem is tehetett másként.

23 ÁBTL 3.1.9. V–142.947 102.

24 SZABÓ 2007: 223–234.

25 ÁBTL 3.1.9. V–142.947 102.

26 *Északmagyarország*, 1956. november 2.

27 Dwight D. Eisenhower Presidential Library, Papers as President of the United States, 1953–61. Ann Whitman File, Box 19. Emlékeztető a Nemzetbiztonsági Tanács 302. gyűléséről. Washington. 1956. november 1.

28 MOL XX–5–h–8. kötet/1956–58. 13. doboz, 104. „Nagy Imre kézjeggyével ellátott okmány Mindszenty József volt ([sic!]) hercegprímás rehabilitálására.” Dátum nélkül.

29 NARA RG 84 FSODSH, Subject Files Relating to Cardinal Mindszenty 1956–1972, Box 1. Mindszenty–Classified 1958. Emlékeztető, 1958. október 26.

Irodalom

- BURILLÁK A. (1989): Mindszenty kiszabadulása. 1956. október 30–31. *História*, 1–2. 60–61.
- MINDSZENTY J. (1989): *Emlékirataim*. Budapest.
- SZABÓ Cs. (2007): Mindszenty József bíboros szabadon töltött napjai 1956-ban. In: OKVÁTH I. (szerk.): *ÁVH – politika – 1956*. Budapest. 223–234.
- TYEKVICSKA Á. (1994): *A bíboros és a katona. Mindszenty József és Pálinskás-Pallavicini Antal a forradalomban*. Budapest.